

**STRATEGIJA
RAZVOJA NAMJENSKE INDUSTRIJE
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
(2012-2022)**

Oktobar 2011.

1. UVOD

Strategija razvoja namjenske industrije (u daljem tekstu Strategija) predstavlja skup ciljeva i mjera u implementaciji politike Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u sektoru namjenske industrije. Politika Vlade Federacije Bosne i Hercegovine je izražena u strateškim ciljevima na nivou sektora namjenske industrije kao i specifičnim ciljevima za pojedine dijelove namjenske industrije.

Strategija nije rađena po principima najbolje svjetske prakse za ovu oblast privređivanja, gdje je namjenska industrija prije svega odbrambeni faktor zemlje sa fiksnim budžetskim sredstvima za razvoj proizvoda i tehnologija, modernizacije postojećih kapaciteta, proizvodnju NVO za poznatog kupca, tj. domaće oružane snage.

Jedan od osnovnih vodilja Strategije je održiv razvoj namjenske industrije, **tj. princip proizvodnje za ino-tržište**, ne dovodeći u pitanje snadbijevanje oružanih snaga zemlje, ukoliko se za to ukaže potreba u budućnosti. Jedna od specifičnosti Federacije Bosne i Hercegovine je da ima preko šezdeset (60) godina instalisane kapacitete za proizvodnju određenih vrsta NVO na različitim lokalitetima i da su oni u pravilu bili i ostali jedini nosioci razvoja industrije na tim područjima.

Strategijom se razvoj namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine usmjerava na maksimalno korištenje postojećih kadrovskih i materijalnih resursa, uz povećano korištenje domaćih repromaterijala, uvođenju i podsticajnih mjera za ekonomsku efikasnost, te primjena savremenih tehnologija za proizvodnju NVO. Istovremeno se zahtijeva očuvanje životne sredine i smanjenje štetnih uticaja sektora namjenske industrije na najmanju moguću mjeru.

Razvoj namjenske industrije Federacije Bosne i Hercegovine posmatra se u uslovima djelimično pokidanih tehnoloških veza sa proizvođačima u drugim državama nastalim raspadom bivše SFRJ, obustavljanjem proizvodnje raznih repromaterijala i podsklopova u zemljama bivšeg „istočnog bloka“, te sve većeg broja zemalja, uključujući i našu, čije se armije naoružavaju sa NVO proizvedenih po NATO standardima. Strategija obuhvata sve elemente sektora namjenske industrije (proizvodnju municije, oruđa, opreme, usluga) do zakonskih organizovanih i institucionalnih aspekata vezanih za uspješan rad i razvoj namjenske industrije u posmatranom periodu do 2021. godine.

2. VIZIJA MISIJA, CILJEVI

Vizija

Period do 2021. godine je vrijeme u kojem će Bosna i Hercegovina završiti ekonomsku tranziciju i po sa svim elementima privređivanja biti usklađena sa evropskim okruženjem, a ujedno postati i ravnopravna članica NATO pakta.

Razvoj namjenske industrije treba da prati potrebe Federacije Bosne i Hercegovine, da se kroz povećan izvoz NVO očuvaju postojeća i otvore nova radna mjesta, da se kroz uvezivanje sa strateškim partnerima obezbijedi kontinuitet u snadbijevanju NATO snaga sa NVO uz preuzimanje obaveze na zaštiti životne sredine.

Strategija usmjerava zakonske, institucionalne, organizacione, ekonomske i tehnološke procese u Bosni i Hercegovini, a posebno u Federaciji Bosne i Hercegovine u pravcu postizanja savremenih standarda upravljanja sektorom namjenske industrije zasnovanog na ekonomski održivim ciljevima NVO prihvatljivim za svjetsko tržište.

Misija

Namjenska industrija je u svakoj zemlji najvitalniji dio privrede koji je ujedno i generator razvoja u tehnološkom, naučnom, obrazovnom i ekonomskom smislu.

U Federaciji Bosne i Hercegovine namjenska industrija treba da ubrza razvoj i rast privrede, vodeći računa o zaštiti životne sredine. Razvojem namjenske industrije ostvarit će se tehnološki

razvoj, jačanje domaćih kompanija, porast stranih ulaganja i povećanje konkurentnosti Federacije Bosne i Hercegovine.

Ciljevi

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je usvojila „Analizu stanja i pravce daljeg razvoja namjenske industrije u Federaciji BiH“ i isti je polazni osnov za utvrđivanje ciljeva za razvoj namjenske industrije u periodu 2011. – 2021. godine, pri čemu je prvi i osnovni cilj:

- Sanacija dospjelih finansijskih obaveza namjenske industrije

Ostali ciljevi su:

- Izvoz namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine povećati sa sadašnjih 40 000 000,00 KM godišnje, na 100 000 000,00 KM do 2016. godine, odnosno 200 000 000,00 KM do 2021. godine uz ravnomjernije učešće u izvozu privrednih društava registrovanih za proizvodnju NVO.
- Uvoz podsklopova i repromaterijala i vojne opreme smanjiti za cca 20% do 2016. godine, odnosno 50% do 2021. godine. Sadašnje učešće uvoznog repromaterijala iznosi cca 50% u artiklima namjenske industrije i namjanji je u Unis-„Ginex“-u a najveći u „Igman“-u i „Pretis“-u.
- Učešće vlastitog rada pri proizvodnji NVO povećati na minimalno 30% do 2016. godine, odnosno 50% do 2021. godine.
- Koncentrirati kadrovske i materijalne resurse pri razvoju i proizvodnji NVO uz povećanu saradnju pri zajedničkom nastupu na ino-tržištu.
- Formirati materijalne rezerve od uvoznih komponenti za tromjesečnu proizvodnju do 2016. godinu. U periodu 2016. -2021. godinu materijalne rezerve uvećati za 50 %, ali u podsklopovima iz vlastite proizvodnje (kapsle, čahure itd.).
- Do 2016. godine minimalno 30% ukupnog prihoda treba ostvarivati prodajom tržišnih proizvoda i usluga, a do 2021. godine ovaj iznos povećati na 50% ukupnog prihoda.
- **Neperspektivnu opremu i imovinu popisati i predložiti Vladi Federacije BiH donošenje najoptimalnije odluke o istoj.**
- Uvezati namjensku industriju po svim segmentima proizvodnje sa strateškim partnerima iz inostranstva, a zadržati minimalno 51% kapitala u državnom vlasništvu.
- Osposobiti i certificirati pojedina privredna društva za razne uslužne djelatnosti koje danas za namjensku industriju obavljaju drugi privredni subjekti (žigovanje municije i oružja, poligonska i laboratorijska ispitivanja, razna kontrolna ispitivanja koja proističu iz propisa o zaštiti na radu, itd.)
- Uvesti u namjensku industriju NATO kodifikacijski sistem.
- Uskladiti zakonodavstvo sa pravnim naslijeđem Europske unije.

3. FORMIRANJE I FUNKCIONISANJE NAMJENSKE INDUSTRIJE U BIVŠOJ SFRJ TE POSTOJEĆE STANJE SEKTORA NAMJENSKE INDUSTRIJE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Analiza postojećeg stanja i karakteristike sektora namjenske industrije Federacije Bosne i Hercegovine su polazište za sagledavanje budućih potreba za proizvodnjom NVO, mogućnosti i zadovoljenja potreba, definisanje ciljeva i mjere za ostvarenja ciljeva razvoja namjenske industrije Federacije Bosne i Hercegovine.

Razlozi i ciljevi formiranja namjenske industrije u bivšoj SFRJ

Pravu sliku o postojećem stanju namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine nemoguće je dobiti bez sagledavanja razloga i ciljeva koji su doveli do formiranja namjenske industrije u bivšoj SFRJ, a to su:

- Namjenska industrija je bila odbrambeni faktor zemlje sa isključivim zadatkom snabijevanja vlastitih oružanih snaga i najvećim dijelom je bila locirana u dvije bivše republike (Srbija i Bosna i Hercegovina);

- Iz strateških razloga sve fabrike iz jedne bivše republike imale su fabrike-blizanke u drugoj republici, izuzev fabrike „Zrak“ Sarajevo i BNT-TMiH Novi Travnik;
- Skoro svi modeli oružja, oruđa i municije su bili vezani za tzv. „istočnu varijantu“, tj. kupljene su licence od bivšeg SSSR, ili je kopirano NVO kojim je bio naoružan tzv. „istočni blok“.
- U zemlji je bila obezbjeđena velika neovisnost od uvoza pri proizvodnji NVO, jer su se proizvodile ključne sirovine (bakar, mesing,čelik) kao i ključni posklopovi (barut,kapisle,upaljači) za proizvodnju municije, oružja i oruđa.
- Obezbjedena je velika kadrovska podrška razvoju i funkcionisanju namjenske industrije kroz specijalizovane srednje i visokoškolske ustanove, kao i specijalizovane institute.

Izvoz sredstava NVO iz bivše SFRJ

Izvoz sredstava NVO iz bivše SFRJ nije bio strateški cilj pri formiranju namjenske industrije, ali je postao onog trenutka kada su se skladišta napunila sa gotovim proizvodima.

Strategija je počivala na sljedećim elementima:

- U bivšoj SFRJ se ne proizvodi NVO koji je „atraktivan“ za svjetsko tržište, ali se isto može kupiti bez političkih uslovljavanja što je odgovaralo nesvrstanim zemljama koje su postala „ciljana tržišta“;
- Oružje se prodavalo na kredit ili kompenziralo za razne sirovine kojima su raspolagale nesvrstane zemlje;
- Oružje se prodavalo sa vojnih stokova, a dobijeni novac usmjeravao u namjensku industriju koja je završavala prodane artikle;
- Omogućeno je školovanje vojnog osoblja nesvrstanih zemalja na vojnim akademijama bivše SFRJ i njihovo obučavanje u rukovanju sa NVO proizvedenim u zemlji;
- Omogućen je transfer određenih tehnologija za proizvodnju NVO i dugoročna tehnička pomoć u proizvodnji NVO (Indija, Egipat,Irak).

Slabija strana strategije izvoza se ogledala u sljedećem:

- Marketinška funkcija nije postojala u namjenskim fabrikama nego je bilo isključivo koncentrisana u SDPR-u, a u nekom segmentima u Unis-„Promex“-u, prvenstveno radi snadbijevanja Iraka sa podsklopovima i repromaterijalom.
- Razvojna funkcija je bila vezana isključivo za vojne institute tako da fabrike nisu bile osposobljene za samostalan razvoj.
- Fabrike su razvile zanemarljivo mali broj artikala „samo“ radi izvoza i isti nisu bili u naoružanju bivše SFRJ (npr. dijelovi za raketu 122mm GRAD i pješadijska municija 5,56 mm)
- Mali broj zemalja je dugi niz godina kupovao najveće količine NVO (Indija, Irak, Kuvajt). I na kraju je u posljednjih deset(10) godina postojanja bivše SFRJ za namjensku industriju promovirana „nova strategija“ koja se sastoji u sljedećim elementima:
 - Trećina kapaciteta radi za potrebe armijskih snaga;
 - Trećina kapaciteta proizvodi NVO za izvoz;
 - Trećina kapaciteta proizvodi tržišne proizvode koristeći postojeće kapacitete i kadrove.

Postojeće stanje sektora namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine

Po završetku rata namjenska industrija u Federaciji Bosne i Hercegovine je ušla u period otežanog poslovanja iz sljedećih razloga:

- Fabrike su u ratu devastirane, opljačkane i kadrovski osiromašene;
- Namjenska industrija u Bosni i Hercegovini nije više odbrambeni faktor države;
- U državnom budžetu nema dovoljno finansijskih sredstava za opremanje oružanih snaga, tako da iste ništa ne kupuju od namjenske industrije;

- Teško se uspostavljaju pokidane tehnološke veze sa namjenskom industrijom u drugim državama nastalim raspadom bivše SFRJ.

I pored svih poteškoća namjenska industrija se pokazala kao jako vitalan dio privrede koji se prestrojio i u skladu sa svojim mogućnostima u potpunosti okrenuo ino-tržištu izvozom:

- raznih podsklopova (razni otkovci i inicijalna sredstva),
- streljačka i PA municija,
- Minobacači i mine 60, 81, 82, i 120 mm,
- nišanske sprave i optički elementi,
- periskopi za borbeno oklopno sredstvo NZ-17 GL i NZ-27 GL,
- snajperska municija 12,7 mm (rach, AP,API,APIT)

Posebno treba istaći novoosvojena sredstva NVO kojih nije bilo u naoružanju bivše SFRJ, a koja su danas „atraktivna“ na svjetskom tržištu, prvenstveno u zemljama članicama NATO pakta, i to:

- municija 40 mm
- vojnički šljemovi i druga zaštita deminerska i policijska oprema od kevlar.

Kapaciteti

Sektor namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine ima instalisane i operative kapacitete za sljedeće artikle NVO na godinu sa radom u jednoj smjeni:

- streljačka municija	5,56 – 7,9	75 000 000 kom
- protuavionska municija		5 000 000 kom
- inicijalne kapisle za streljačku i protuavionsku municiju		400 000 000 kom
- detonatori i duplex kapisle		8 000 000 kom
- upaljači za ručne bombe		1 200 000 kom
- električne kapisle		150 000 kom
- municija 40 mm		250 000 kom
- upaljači i topovske kapisle		500 000 kom
- protutenkovske mine		100 000 kom
- bombe ručne		600 000 kom
- minobacačka municija	60-120mm	50 000 kom
- artiljerijska municija (u posklupovima)	76-155 mm	20 000 kom
- tenkovska municija	125 mm	5 000 kom
- artiljerijska oruđa	105-152 mm	50 kom
- minobacači	60-120 mm	400 kom
- nišanske sprave		400 kom
- periskopi		1 000 kom
- vojnički šljem		20 000 kom
- start municija		20 000 000 kom
- artiljerijski baruti i raketno gorivo		1 200 tona
- privredni eksploziv		15 000 tona
- detonirajući štapini		40 000 kom

Zakonski okvir i nadzor u namjenskom sektoru

Zakonskim i podzakonskim aktima za sektor namjenske industrije (na nivou Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine) postavljen je zakonski i institucionalni okvir za razvoj, proizvodnju, remont i promet NVO.

Europska unija je odlukom broj 2006/29/CFSP od 23.01.2006. godine ukinula sve restriktivne mjere vezane za izvoz oružja iz zemalja EU u Bosnu i Hercegovinu. Isto tako izmjenom Zakona o politici direktnih stranih ulaganja omogućen je ulazak ino-kapitala u namjensku industriju i preko 49%. Nadzor nad provođenju zakonskih i podzakonskih akata obavlja se u Federalnoj direkciji za namjensku industriju koja je u sastavu Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije.

Međunarodne obaveze

Najvažniji međunarodni ugovori koji utiču na sektor namjenske industrije, kojima je pristupila Bosne i Hercegovina a time i Federacija Bosne i Hercegovine, su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i međunarodni sporazum o zaštiti okoline. Pojednim ugovorima je predviđeno usvajanje pravnog naslijeđa Europske unije u oblasti namjenske industrije, tako da je odlukom Vijeća ministara iz 2003. godine obavezna primjena Pravila ponašanja EU, a postupak kod izvoza oružja (8 kriterija), kao i Zajednička lista vojne opreme usvojena od Vijeća ministara 23. februara 2009. godine, kojom su definirana pravila u kontroli izvoza vojne tehnologije i opreme („Službeni glasnik BiH“,br.40/10)

Vlasništvo namjenskog sektora

Vlasništvo namjenskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine je javno i privatno. U jednom (1) privrednom društvu državni kapital je 100%, u druga dva (2) privredna društva privatni kapital je 100%, dok je u sedam (7)privrednih društava mješovit kapital sa 51 % državnog vlasništva.

Institucionalni okvir planiranja u namjenskom sektoru

Planiranje razvoja namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine ostvaruje se putem Strategije razvoja namjenske industrije i akcionim planovima za realizaciju Strategije. Strategija razvoja namjenske industrije donosi Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za period od deset (10) godina. Strategija se usklađuje sa ekonomsko-razvojnim planovima Federacije Bosne i Hercegovine. Godišnje planove razvoja, proizvodnje i remonta NVO donose uprave i nadzorni odbori u namjenskim fabrikama, a realizaciji donesenih planova koordinira Federalna direkcija za namjensku industriju.

Tržište namjenskog sektora

Tržište proizvodima NVO nigdje u svijetu, pa tako ni u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine nije potpuno otvoreno i slobodno. Bilo kakav izvoz, uvoz ili unutrašnji promet regulisan je restriktivnim propisima i podliježe strogom nadzoru. Pored toga postoji međunarodna zabrana za izvoz oružja u pojedine zemlje (sankcije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, EU i OESS-a) kojih se pridržava i Bosna i Hercegovina.Zbog međunarodnih obaveza o kontroli izvoza NVO koje je Bosna i Hercegovina prihvatila drastično je smanjeno tržište za proizvode NVO iz Federacije BiH. Do 1992. godine glavni kupci NVO su bile zemlje Bliskog i Srednjeg Istoka (Irak, Indija) Afrike (Libija, Uganda, Estonija, Somalija, i dr.).

U izmijenjenim okolnostima kada se ne preporučuje izvoz u zemlje zahvaćene ratnim konfliktima ili zemlje sa politički nestabilnim sistemom gdje je moguće izbijanje etničkih sukoba glavno potencijalno tržište za izvoz NVO postaju ekonomski i politički stabilne zemlje, a prvenstveno članice NATO saveza.

U 2010. godini ostvaren je izvoz finalnih sredstava (streljačka i PA municija, minobacači, municija 40 mm) oko 50% od ukupnog izvoza pripada posklopovima za dalju ugradnju pri proizvodnji NVO (razna inicijalna sredstva, upaljači, periskopi, otkovci za razne vrste granata, idr.),

Zemlje u koje Federacija BiH izvozi NVO i koje u budućnosti mogu biti stabilan kupac takvih proizvoda su: Izrael, Holandija, Slovačka, Srbija, Rumunija, Turska, Španija, Mađarska, Grčka, Švajcarska, Malezija, Češka, Engleska, Tajland, Crna Gora, Ujedinjeni Arapski Emirati, Francuska, Njemačka, SAD, Saudijska Arabija, Kuvajt, Slovenija, Hrvatska, Italija, idr. Iz ovih zemalja su stizali mnogi upiti za isporuku sredstava NVO za koje fabrike nisu mogle pozitivno odgovoriti iz sljedećih razloga:

- traži se poboljšanje verzije artikala iz proizvodnog programa postojećih fabrika;
- traže se kraći rokovi isporuke;
- traže se niže cijene;

Uprave nekih namjenskih fabrika su bez dobre analize prihvatile i potpisivale sa ino-partnerima ugovore za isporuke NVO koje nisu realizovani zbog čega su fabrike bile materijalno oštećene, a pozicije tih fabrika i kompletne namjenske industrije iz Federacije BiH ugroženi. To se desilo fabrici „Pretis“ d.d. u Maleziji, Pakistanu i Egiptu.

Slično je bilo poslije reklamacije na kvalitet za isporučeni NVO iz „Binas“-a Bugojno u Tursku. Treba imati u vidu da je u navedenim zemljama u pravilu jedan kupac NVO (Ministarstvo odbrane) tako da te zemlje i pored naklonosti za saradnju sa Bosnom i Hercegovinom teško prihvataju saradnju i sa drugim fabrikama namjenske industrije iz Federacije BiH.

4. NAMJENSKA INDUSTRIJA KAO ELEMENT EKONOMSKOG RAZVOJA

U ekonomski razvijenim zemljama namjenski sektor spada u elitni dio industrije koji zapošljava vrhunske kadrove i u odnosu na ostale industrije ima izuzetno visoku stopu izdvajanja sredstava za razvoj novih proizvoda i tehnologija. Veliki broj novoosvojenih tehnologija za potrebe namjenske industrije nađe primjenu i pri proizvodnji tržišnih proizvoda.

U bivšoj SFRJ, a posebno u Bosni i Hercegovini namjenska industrija je u saradnji sa strateškim partnerima iz Evropske unije bila nosilac razvoja putničkih automobila, kugličnih i valjkastih ležajeva, pisaaćih strojeva, te raznih materijala druge namjene .

Kapital uložen u namjensku industriju donosi značajnu dobit ali samo kad se posmatra poslovanje u dužem periodu. Dokaz ovome je ulazak privatnog kapitala u velikom procentu u namjensku industriju Evropske unije, a posebno SAD-a.

5. SCENARIJI RAZVOJA NAMJENSKE INDUSTRIJE

Strategija razvoja namjenske industrije Federacije BiH obrađuje tri scenarija razvoja

5-1. Razvoj i proizvodnja NVO uz zapošljavanje najvišeg dijela kapaciteta za potrebe Oružanih snaga BiH a manjeg za ino-tržište.

5.2. Razvoj i proizvodnja NVO za zapošljavanje svih kapaciteta za potrebe ino-tržišta.

5.3. Razvoj rezervnih kapaciteta

5-1. Razvoj i proizvodnja NVO uz zapošljavanje najvećeg dijela kapaciteta za potrebe Oružanih snaga BiH a manjeg dijela za potrebe ino-tržišta

Namjenska industrija Federacije BiH je poslije 1996. godine ostala bez najvećeg kupca gotovih proizvoda i usluga a i najvećeg pokretača razvoja novih proizvoda NVO i tehnologije za proizvodnju NVO. To je bila Vojska Federacije BiH koja je poslije prerasla u Oružane snage BiH. Zbog smanjenja brojčanog stanja Oružanih snaga te njihovo prestrojavanje po standardima NATO-a pojavili su se veliki viškovi sredstava NVO, čije skladištenje i delaboracija već dugi niz godina odnosi veliki dio budžetskih sredstava, koja bi u drugim okolnostima bila upotrebljena za opremanje oružanih snaga sa novim i modernijim NVO. Zadnji dopis Ministarstva odbrane BiH, br.11-03-23-2671-1/11 od 07.07.2011. godine potvrđuje raniji trend prilagodbe Oružanih snaga postojećim finansijskim mogućnostima Bosne i Hercegovine. Oružane snage BiH nemaju svoj srednjoročni i dugoročni plan opremanja a odobrena budžetska sredstva će se koristiti prvenstveno za održavanje postojeće tehnike i NVO, uz dalju delaboraciju i uništenje starog NVO. Po ovom scenariju namjenska proizvodnja u Federaciji BiH ne bi imala nikakvu perspektivu za svoj dalji razvoj.

5-2. Razvoj i proizvodnja NVO uz zapošljavanje svih kapaciteta za potrebe ino-tržišta

Ovo nije najbolji scenarij razvoja i proizvodnje za jednu namjensku industriju. Postoji nepisano pravilo da kupci NVO, a to su u pravilu oružane snage neke zemlje, kupuju NVO prvenstveno od vlastite namjenske industrije, a tek nedostajuće potrebe se nabavljaju iz uvoza i to putem međunarodnih tendera.

Na tim tenderima namjenska industrija Federacije BiH ima jaku konkurenciju koja prodaje svoje viškove kapaciteta uz maksimalnu podršku vlastitih država. Ta podrška se ogleda u sljedećem:

- omogućena je prodaja gotovih proizvoda iz vojnih skladišta koje će namjenska industrija naknadno vratiti. Na ovaj način se nude kratki rokovi isporuke koji su nekada najbitniji faktor za kupca;
- izvoz je stimulisan sa posebnom državnom premijom;
- bankarski sistem daje povoljne uslove za prodaju NVO uz odgodu plaćanja;
- izvoz se obavlja preko dobro organizovanih i finansijski moćnih izvoznih kuća koje prihvataju i plaćanju putem kompenzacija sa određenim sirovinama ili tržišnim proizvodima;

Namjenska industrija Federacije BiH nema ni jedan od prethodno navedenih stimulativnih faktora pa je ipak uspjela od 1996. godine do danas na svjetskom tržištu prodajući:

- streljačku i protuavionsku municiju;
- minobacače;
- municiju 40 mm;
- razne podsklopove za dalju proizvodnju NVO.

Uz svu vitalnost namjenske industrije Federacije BiH njen dalji opstanak kao isključivog proizvođača za ino-tržište zahtijeva prije svega:

- racionalno korištenje postojećih ljudskih i materijalnih resursa;
- kadrovska jačanja prvenstveno tehničkim kadrovima namjenske industrije uz obavezno podmlađivanje rukovodnih ekipa sa menadžerima školovanim za dvadesetprvi vijek;
- izmjena političkog ambijenta u Bosni i Hercegovini prema namjenskoj industriji kao faktoru koji donosi stabilan devizni priliv. Treba podsjetiti da svi propisi na nivou Bosne i Hercegovine koji regulišu rad namjenske industrije i izvoz NVO, a posebno njihova primjena su previše komplikovani i nepotrebno restriktivni, tako da se u nekim slučajevima izgubi više vremena na dobijanje izvoznih dozvola nego na proizvodnju ugovorenog NVO. Posebno je neshvatljiv negativan stav Ministarstva odbrane BiH kada su u pitanju zahtjevi namjenske industrije za pozajmicama ili donacijama opitnog oružja i municije za razvoj novih tipova NVO namjenjenih izvozu ili za pokazna gađanja u zemlji i inostranstvu za potencijalnog kupca.
- stvaranje materijalnih rezervi u Federaciji BiH od ključnih uvoznih repromaterijala kako bi se u što kraćem roku moglo odgovoriti zahtjevima za izvoz NVO.
- bankarski sistem nije naklonjen namjenskoj industriji, prvenstveno u bankama sa ino-kapitalom, a takve su u većini u BiH, pa je potrebno osposobiti, prije svega, Razvojnu banku BiH za pružanje podrške izvozu NVO.

5-3. Razvoj rezervnih kapaciteta

Do 1992. godine bivši SSNO je odlučivao o proizvodnom programu u namjenskim fabrikama, ali samo ako je proizvodnja vezana za potrebe SSNO-a. Tako su na skoro identičnoj opremi „Pretis“ Vogošća i Krušik Valjevo imali isti proizvodni program (minobacačke i artiljerijske granate), ali je bilo podjela u kalibrima. Naime, Krušik je proizvodio kalibre do 82 mm, a Pretis preko tog kalibra. Isti proizvodni program je imao i „MOL“ Lički Osik ali je dugo imao status rezervnog kapaciteta. Kada je bio u pitanju izvoz NVO fabrike nisu imale obavezu da se pridržavaju proizvodnog programa za SSNO.

Da bi se pojačala izvozna pozicija namjenske industrije potrebno je sa malim finansijskim ulaganjima osposobiti više fabrika za proizvodnju istog artikla, s tim što bi novi proizvođači imali tretman „rezervnog kapaciteta“ i isti bi se mogao koristiti za navedene svrhe samo po zahtjevu privrednog društva koje je redovan proizvođač navedenog NVO uz odobrenje Vlade Federacije BiH na prijedlog resornog ministra.

5- 4. Uticaj sektora namjenske industrije na životnu sredinu

Najvažniji uticaj sektora namjenske industrije na životnu sredinu je stvaranje otpadnih voda pri proizvodnji inicijalnih eksploziva i njihova nepotpuna razgradnja prije ispuštanja u riječne slivove. Pored toga pri proizvodnji eksplozivnih materijala stvara se opasni otpad koji zahtijeva adekvatno zbrinjavanje. Pri obradi metalnih dijelova koristi se termička i hemijska zaštita tih dijelova uz stvaranje opasnog otpada. Uticaj na životnu sredinu se ogleda i u stvaranju povećane buke pri svakodnevnom poligonskom ispitivanju i gotovih proizvoda NVO. Razvoj namjenske industrije neizbježno će imati posljedice na životnu sredinu, stoga se pri dugoročnom planiranju mora o tome voditi računa kako bi se neželjeni uticaji minimizirali. Glavni je izazov obezbijediti dugoročni razvoj namjenske industrije uz kategorizaciju opasnog i neopasnog otpada i njegovog zbrinjavanja i na efikasno rješavanje problema otpadnih voda sa inicijalnim eksplozivima i hemikalijama procesom oksidoredukcije.

Jedno od rješenja je i intenzivniji razvoj serijska proizvodnja eksplozivnih materijala i smješa bez teških metala. Dodatni problem je delaboracija starog NVO u Federaciji BiH koja će se dugoročno realizovati i u namjenskim fabrikama jer taj proces onečišćuje vazduh, tlo i vodene tokove.

6. PRIVATIZACIJA

Trenutno stanje

U prethodnom periodu desile su se strukturalne, zakonodavne i vlasničke promjene u namjenskoj industriji. Samo u jednom (1) privrednom društvu kapital je ostao 100% državni, u dva privredna društva privatni kapital je 100%, dok je u sedam (7) privrednih društava mješovit kapital sa 51% državnog vlasništva. Privatizacija državnog kapitala je provedena putem javnog upisa dionica, tako da ova promjena vlasništva nije donijela namjenskoj industriji prijeko potreban svježi kapital. Proizvodi namjenske industrije imaju svoju cijenu koja se verifikuje na svjetskom nivou. To treba biti ključni motiv svih aktivnosti u ovoj oblasti i odnosi se prije svega na uredno poslovanje, mogućnost razvoja a u budućnosti na privatizaciju preostalog dijela državnog kapitala.

Konačan cilj svih aktivnosti u namjenskoj industriji je dugoročna stabilna proizvodnja uz razumne troškove. Vlasništvo u dijelu namjenske industrije je pitanje dugoročnih nacionalnih interesa, a sve ono što nema ovaj tretman u skladu sa evropskom praksom, treba da bude privatizirano. Privatizacija je posljednji korak u uređenju namjenske industrije i nije neophodna za implementaciju „pravnog naslijeđa EU“ Prije toga je potrebno suštinski urediti ovu oblast u smislu sanacije postojećeg stanja a za privatizaciju birati najpovoljniji trenutak za Federaciju BiH.

Naravno, kontrolisano uvođenje stranog kapitala u namjensku industriju je poželjno zbog njegove dokazane efikasnosti i efektivnosti. To ne mora da bude prodaja dionica u svojini Federacije BiH, nego prije svega stimulacija investicionih fondova da prodaju svoje dionice.

Drugo pitanje privatizacije je dinamika i sadržaj privatizacije.

Potrebno je imati viziju ukupnih odnosa u namjenskoj industriji uključujući i vlasničke odnose da bi se donijele ispravne odluke. Privatizacija se treba odvijati kao dobro kontrolisani proces sa jasnim ciljevima. Trenutno strani kapital pokazuje ozbiljan interes prema samo jednom privrednom društvu u namjenskoj industriji Federacije BiH.

7. JAVNOST, INFORMISANJE I SAVJETOVANJE

Strateški je interes svake zemlje imati informisanu javnost koja može kvalitetno doprinijeti raspravi o razvoju namjenske industrije. Za donošenje svih važnih odluka o namjenskoj industriji, a posebno onih koje imaju uticaj na životnu sredinu danas je nužno u procesu donošenja odluka uključiti javnost. Prihvatanjem međunarodnih konvencija (kao što je Arhuška konvencija ratificirana od strane BiH od 1. oktobra 2008. godine) i uspostavljanjem nacionalnog zakonodavstva u ovom području potrebno je regulisati način informisanja i učestvovanja javnosti. U bivšoj SFRJ namjenska industrija je imala status „odbrambenog faktora“ i sve što je vezano za nju imalo je oznaku vojne tajne. Danas je namjenska industrija dio privrednog sistema koji

značajno doprinosi zapošljavanju i izvozu, a zbog specifične proizvodnje ima poseban nadzor od strane nadležnih organa. Takvo namjenska industrija treba i afirmativnu podršku medija koji značajno utiču na formiranje javnog mijenja. Međutim, sa časnim izuzecima, mediji u Bosni i Hercegovini opisuju namjensku industriju kao neuređenu oblast u kojoj i pri proizvodnji a posebno pri izvozu NVO vrvi od kršenja domaćih i međunarodnih normi. Pritiscima medija su u nedavnoj prošlosti podlegli i pojedini državni organi BiH, što je uslovalo dvomjesečnu zabranu izvoza i nanijelo velike štete ugledu namjenske industrije u inostranstvu kao sigurnome isporučiocu ugovorenog NVO:

Sa ciljem bržeg usklađivanja postojećih propisa koji su na snazi a u dijelu koji se odnosi na bolje informisanje i uključivanje javnosti potrebno je učiniti sljedeće:

- informacije o postojećoj procjeni opasnosti za životnom sredinom učiniti javno dostupnim;
- pripremiti akt kojim se reguliše učešće lokalne zajednice prije donošenja konačnih odluka o uvođenju novih tehnologija koje mogu imati uticaj na životnu sredinu;
- medijski, uz obavezno učešće lokalne zajednice, pratiti saniranje ranije utvrđenih izvora opasnosti za životnu sredinu;
- medijski afirmirati javnost da namjenska industrija raspolaže izvan prosječnom tehnologijom, da zahtijeva i takve kadrove i da perspektivno može uz dobru organizaciju doprinijeti boljitku lokalne zajednice a i čitave BiH.

8. OBRAZOVANJE I MEĐUNARODNA SARADNJA

Bivša SFRJ je uspostavila, za to vrijeme, dobar sistem obrazovanja kadrova za rad u namjenskoj industriji uz njihovu dalju specijalizaciju u zemlji i inostranstvu.

Na jednom broju mašinskih fakulteta su otvoreni posebni „odsjeci za balistiku“ dok su tehničke vojne akademije koje su školovale tehnički kadar za rad u trupama bile otvorene i za stipendiste „civile“ iz namjenske industrije. Sa velikim brojem zemalja je bio potpisan sporazum o saradnji u oblasti namjenske industrije i on se u najvećoj mjeri provodio, naročito kada je bila u pitanju međusobna posjeta tehničkih ekipa po unaprijed utvrđenim temama. Nažalost poslije 1996. godine namjenska industrija Federacije BiH je uz sve probleme u funkcionisanju doživjela i veliki odliv stručnih kadrova i malu zainteresovanost mladih kadrova tehničke struke da rade u ovoj oblasti. Mašinski fakultet u Sarajevu je otvorio poseban odsjek za studij „Odbornene tehnologije“ ali je za studiranje na istom jako malo interesa.

Kao pozitivan primjer obrazovanja stručnih kadrova treba istaći Unis-„Ginex“ iz Goražda. Ta fabrika već dugi niz godina uz skromne plaće za rad sa inicijalnim eksplozivom daje stipendije za školovanje djece svojih radnika i garantuje im zaposlenje po završetku studija. Mladi stručnjaci se odmah po zaposlenju uključuju zajedno sa najstručnijim kadrovima u timski rad i ostaju pod punim nadzorom svog mentora sve dok je potrebno. Isto tako mladim kadrovima je omogućeno dodatno obrazovanje iz oblasti informatike, stranih jezika i obavezna posjeta vrhunskim sajmovima NVO u svijetu. Rezultat ovakvog rada je vidljiv i kroz stabilno poslovanje fabrike Unis-„Ginex“ i stalnog širenja palete proizvoda NVO namjenjenih ino-tržištu.

Namjenske industrija Federacije BiH u periodu 2011.-2021. godine mora obezbijediti da u strukturi zaposlenih bude minimum 10% tehničkog kadra mlađeg od 40 godina i da izgradi dobar sistem njihove dodatne edukacije iz oblasti NVO. U ovome može pomoći Mašinski fakultet u Sarajevu, ali i privredna društva (Unis-Institut, Mašinski fakultet) poslije provedene registracije za projektovanje proizvoda i tehnologija namjenske industrije. Navedeni instituti mogu putem ugovora o djelu pozvati na saradnju po određenim projektima mnoge istaknute stručnjake za oblast NVO koji su otišli u mirovinu. Na nivou Bosne i Hercegovine su potpisani sporazumi o saradnji u području odbrane, u što je uključena i saradnja u oblasti namjenske industrije sa Turskom, Grčkom i Pakistanom. Nažalost već dugi niz godina implementacija potpisanih sporazuma u oblasti namjenske industrije nije pomaknuta sa početne tačke.

Potpuna provedba potpisanih sporazuma i zaključivanje novih, prvenstveno sa bivšim republikama, značajno bi pomoglo da mladi kadrovi tehničke struke prepoznaju namjensku industriju kao traktivno mjesto za svoje buduće angažovanje.

9. FINANSIRANJE

Namjenska industrija u svijetu svake godine izbacuje veliki broj novih ili inoviranih proizvoda i svi oni proizvođači koji ne prate takav trend, jako brzo izgube teško stečene pozicije na ino-tržištu. Zbog malih ulaganja u kadrove te razvoj proizvoda i kapaciteta namjenska industrija je od 1996. godine do danas iscrpila sve unutrašnje rezerve i ostvarila loše rezultate u poslovanju. Pet privrednih društava već duže vrijeme imaju blokirane račune, a neizmirene obaveze prema povjeriocima kreću se oko 100.000.000,00 KM.

Da bi se ostvarili postavljeni ciljevi o razvoju namjenske industrije u periodu 2011. -2021. godine potrebno je obezbijediti stabilno finansiranje ovog sektora na način da se svakom privrednom društvu osigura tržišna opravdanost i održivost. Kvalitet pojedinih izvora finansiranja određuju dva momenta:

- raspoloživa sredstva,
- cijena korištenja sredstava.

Na relaciji ovih dvaju elemenata raspoloživosti kapitala i cijene kapitala korištenog u finansiranju razvoja namjenske industrije nastaju svi pozitivni i negativni efekti što ih korišteni kapital može imati u likvidnosti, sigurnosti, rentabilnosti i stabilnosti rada i razvoja pojedinih privrednih društava namjenske industrije.

Kako ostvariti finansijsku stabilnost i uspješnost poslovanja namjenske industrije a da se pri tom realizuju postavljeni ciljevi:

- osigurati sredstva za izmirenje dospjelih obaveza i deblokade žiro-računa;
- osigurati sredstva razvoja novih proizvoda;
- racionalnost u izgradnji novih kapaciteta i eksploatacije;
- obezbjeđenje tro mjesečnih finansijskih zaliha uvoznih repromaterijala kako bi se skratili rokovi isporuke i povećala konkurentnost na ino-tržištu.

Rješenje je u postavljanju stabilnog sistema finansiranja koji ne bi bio naslonjen na banke sa ino-kapitalom (jer iste izbjegavaju finansiranje namjenske industrije) nego prvenstveno na banke sa domaćim kapitalom (Razvojna banka, Privredna banka i Union banka). Pored toga treba usmjeriti sva sredstva koja će pripasti Federaciji BiH od prodati viškova starog oružja Ministarstva odbrane za nabavku tromjesečnih zaliha uvoznih repromaterijala

Ukoliko prethodna varijanta ne obezbijedi stabilan izvor finansiranja potrebno je preispitati postojeći cilj da država zadrži većinski kapital u većini privrednih društava namjenske industrije te razmotriti i varijantu intenzivnog ulaska stranog kapitala u ovu oblast.

10. SIGURNOSNI ASPEKTI NAMJENSKE INDUSTRIJE

Proizvodnja, promet i remont naoružanja i vojne opreme i dalje mora imati opći i specijalistički sigurnosni tretman, u sljedećim oblastima:

- a) sigurnosti i zaštite ljudstva, objekata, podataka, proizvodnih sredstava, specijalnih alata i postrojenja,
- b) sigurnosti dokumentacije;
- c) sigurnosti i zaštitu prometa i skladištenja NVO,
- d) sigurnosti istraživanja i razvoja NVO,
- e) sigurnosti tehnoloških informacija,
- f) sigurnosti poslovnih i finansijskih informacija,
- g) sigurnosti odnosa prema inozemstvu u oblasti proizvodnje NVO.

Također, proizvodnja, remont i promet NVO moraju biti u suglasju sa Strategijom sigurnosti Bosne i Hercegovine, što podrazumijeva zaštitu interesa nacionalne sigurnosti Bosne i Hercegovine na unutarnjem i vanjskopolitičkom planu, kroz striktno poštivanje međunarodnih bilateralnih i multilateralnih ugovora i sigurnosnih aranžmana i procedura koje je država Bosna i Hercegovina potpisala, ratificirala ili preuzela u okviru procesa pridruživanja euroatlanskim odbrambeno-sigurnosnim asocijacijama.

Postoji nužni pravni okvir na nivou Bosne i Hercegovine i Federacije BiH za bliže uređenje svih sigurnosnih aspekata proizvodnje, remonta i prometa NVO, na temelju kojih se mogu unaprijediti i efektivno zaštititi materijalna dobra, ljudi, povjerljivi podaci, razvojni projekti, dokumentacija, tehnološke informacije od eventualnih obavještajnih istraživanja, diverzija, otuđenja, nezakonitog prometa i zloupotreba u terorističke i druge svrhe.

Značajan segment predstavljaju i sigurnosni aspekt ljudskih resursa u oblasti proizvodnje i prometa NVO. Ovo pitanje je najosjetljivije iz razloga što svaka zamisao i projekat počiva na visoko stručnim i iskusnim kadrovima, drugim naučno-istraživačkim potencijalima, sa razvijenom sigurnosnom kulturom, bez sigurnosnih "ranjivosti". U kadrovskoj politici neophodno je poštovati procedure koje propisuju propisi o zaštiti tajnih podataka, uključujući i pitanje sigurnosnih provjera, sigurnosnih dozvola, sigurnosnih smetnji, pravo na pristup sigurnosnim podacima, odnosno podacima koji predstavljaju tajnu.

Planiranje, organiziranje i nadzor nad provođenjem mjera sigurnosti i zaštite gore pomenutih dobara i interesa mora se vršiti saglasno odredbama propisa koji reguliraju proizvodnju i promet NVO, kao i propisa koji uređuju oblast sigurnosti, odbrane i zaštite tajnih podataka u Bosni i Hercegovini i entitetima.

Potrebno je da Federacija Bosne i Hercegovine u razumnom roku harmonizira ili pak uskladi propise koji reguliraju oblasti zaštite tajnih podataka sa propisima na nivou Bosne i Hercegovine, kao preduvjet za krivično-pravnu zaštitu od povreda zaštićenih dobara u oblasti namjenske industrije.

11. STRATEGIJA RAZVOJA NAMJENSKIH FABRIKA

Fabrike namjenske industrije u Federaciji BiH imaju sljedeće:

- a) zajednički elementi:
 - zakonska regulativa
 - mala povezanost kroz međusobne isporuke podsklopova (Unis-„Ginex“ isporučuje eksploziv Pobjedi-Rudet i Pobjedi-Sport, kapisle „Igman“-u i „Binas“-u, „Zrak“ isporučuje nišanske sprave BNT-TMiH)
- b) razlike
 - proizvodni program
 - tržište
 - linije snadbijevanja

Zbog velikih specifičnosti koje karakterišu svaku fabriku namjenske industrije bilo je neophodno da Uprave tih fabrika, po instrukcijama i uz nadzor Komisije za izradu Strategije razvoja namjenske industrije Federacije BiH, izrade i na nadzornim odborima verifikuju Strategiju razvoja za svaku fabriku, što je i učinjeno i iste su sastavni dio ukupne Strategije. Kvalitet urađenih pojedinačnih strategija u punoj mjeri odlikava viziju i osposobljenosti Uprava tih fabrika da odgovore tekućim problemima i zahtjevima sadašnjeg a posebno budućeg vremena koji se u eri opšte globalizacije tržišta postavljaju pred fabrike namjenske industrije.

12. PRAĆENJE IMPLEMENTACIJE I POTREBE PRILAGOĐAVANJA STRATEGIJI

Provođenje politike Federacije BiH i planiranje razvoja namjenske industrije koja se utvrđuje Strategijom razvoja ovog sektora zahtijeva mjere i aktivnosti, odnosno efikasne mehanizme koji bi bili u funkciji same Strategije u cilju ostvarivanja svih konkretnih zadataka uspostavljenih strategijom.

U tom smislu javlja se potreba za sistemskim praćenjem pojedinih ciljeva razvoja koji su specifični za svako privredno društvo, utvrđenih projekata razvoja, ostvarivanja izvoza i načina obezbjeđenje potrebnih finansijskih sredstava prvenstveno za finansijsku konsolidaciju kako bi se moglo pristupiti realizaciji ostalih zadataka u okviru strateških ciljeva.

Odgovornost za provođenje strategije je u nadležnosti Vlade Federacije BiH koja treba da putem oficijelnih planova provođenja strategije kreira okvir za efikasno postizanje zadatih ciljeva.

U skladu sa navedenim Vlada Federacije BiH u akcionim planovima definiše mjere, nosioce aktivnosti i rokove realizacije Strategije kao i način ostvarivanja saradnje sa organima jedinica lokalne samouprave na području planiranja novih tehnologija i zaštite životne sredine i drugim subjektima u Bosni i Hercegovini i međunarodnim institucijama. Akcioni plan uključuje mjere za realizaciju Strategije koje se mogu za podijeliti u nekoliko grupa: zakonodavne, organizacione, mjere poslovnog prestrukturiranja, tehničke mjere, finansijske mjere, obrazovne, informativne, savjetodavne, te promotivne mjere.

Akcioni planovi su glavni instrument planiranja, koordinacije i praćenja Strategije.

Potreba za postavljanje institucionalnih okvira za praćenje i ocjenu realizacije Strategije, akcionih planova i drugih strateških dokumenata u oblasti namjenske industrije može se ostvariti unutar resornog ministarstva koje bi imalo zadatak:

- Nadzirati i pratiti realizaciju Strategije i akcionih planova;
- Koordinirati mjere i aktivnosti, odnosno lica zadužena za realizaciju konkretnih zadataka;
- Sistematično pratiti i prikupljati podatke i informacije koji se odnose na realizaciju;
- Vršiti monitoring nad privrednim društvima i institucijama i licima odgovornim za implementaciju zadatih ciljeva;
- Analizirati izvještaje nadležnih organa o realizaciji Strategije i akcionih planova;
- Ocjenjivati načine i rezultate realizacije istih;
- Predlagati mjere za veću efikasnost realizacije Strategije i akcionih planova;
- Podsticati i usmjeravati saradnju državnih organa i drugih organa, te ostalih lica zaduženih za realizaciju Strategije i akcionih planova;
- Po potrebi, pripremiti izvještaje o implementaciji strateških dokumenta za potrebe javnosti;
- Predočiti Vladi Federacije BiH godišnji izvještaj o svom radu odnosno rezultatima realizacije Strategije i akcionih planova.

13. SWOT analiza namjenske industrije u Federaciji Bosne i Hercegovine	
SNAGA	SLABOST
1. Raspoloživost kvalitetnom infrastrukturom i ključnom opremom	1. Starost objekata i opreme
2. Proizvodnja omogućava stabilno snabijevanje sa ključnim artiklima NVO Oružanih snaga BiH	2. Nezainteresovanost Oružanih snaga za proizvode NVO domaće namjenske industrije radi nedostatka budžetskih sredstava
3. Usvojeni zakoni kojima se reguliše proizvodnja i promet NVO u BiH i Federaciji BiH	3. Često se prihvataju međunarodne norme bez prethodne analize o njihovom uticaju na namjensku industriju (np. zabrana proizvodnje kasetne municije)
4. Usvojeni podzakonski elementi akti o proizvodnji i prometu NVO na nivou BiH i Federacije BiH	4. Spora implementacija usvojenih akata posebno kod izdavanja izvozno-uvoznih dozvola
5. Nedovoljan broj stručnih kadrova stvara mogućnost dodatnog zapošljavanja	5. Nezainteresovanost mladih kadrova za rad u namjenskoj industriji
6. Postojanje regulative o zaštiti životne sredine i njena usklađenost u najvećoj mjeri sa evropskim standardima	6. Fabrike nemaju okolišne dozvole za rad
7. Usvojen sporazum o saradnji sa Turskom, Grčkom i Pakistanom	7. Nema implementacije usvojenih sporazuma
8. Ratificirana Arhuška deklaracija	8. Nedovoljna informisanost šire javnosti o namjenskoj industriji

PRILIKE	PRIJETNJE
1. Izvoz proizvoda NVO uz ostvarenje deviznog suficita	1. Izloženost cijenama konkurencije na otvorenom tržištu (nesigurnost prihoda)
2. Privlačenje stranih ulaganja	2. Politička nestabilnost u okruženju, problemi u funkcionisanju BiH
3. Razvoj novih proizvoda i tehnologija	3. Nedostatak finansijskih sredstava
4. Povezivanje pokidanih tehnoloških veza sa zemljama bivše SFRJ	4. Nedostatak političke volje

14. ZAKLJUČNO

Strategija razvoja namjenske industrije Federacije BiH nastaje u okolnostima kad nije moguće tačno procijeniti kada će Bosna i Hercegovina postati članica Nato pakta i Europske Unije.

Međutim, vizija Strategije je postavljena na način da će u posmatranom periodu Bosna i Hercegovina svakako biti članica NATO pakta i Europske Unije, tako da prema ciljevima tako da namjenski sektor treba usmjeriti prema ciljevima koje je sebi postavio NATO pakt i Europska Unija. Pri tome u međuvremenu treba uvažavati okruženje (Slovenija i Hrvatska su već članice Nato pakta, a Crna Gora ozbiljan kandidat, Slovenija je u EU a i Hrvatska do kraja 2012. godine, dok su ozbiljni kandidati za ulazak u EU Srbija, Crna Gora, Makedonija. Posebno treba uvažavati činjenicu da je namjenska industrija u Federaciji BiH nekada bila integralni dio dobre organizovane namjenske industrije u bivšoj SFRJ i da je većina kapaciteta u Srbiji i Crnoj Gori u funkciji, dok to nije slučaj sa kapacitetima u Sloveniji, Hrvatskoj, pa čak ni u drugom Entitetu u Bosni i Hercegovini. Neprimjereno je da Bosna i Hercegovina pred koji Europska Unija postavlja prvi uslov „povećane regionalne saradnje“ u oblasti namjenske industrije sa Srbijom, Hrvatskom, Crnom Gorom i Makedonijom ne postoji nikakav sporazum o saradnji. Još je gori primjer ne saradnje u ovoj oblasti između dva entiteta u Bosni i Hercegovini.

Opredjeljujući se za NATO savez i Europsku Uniju Bosna i Hercegovina preuzima i obaveze da implementira i pravno naslijeđe NATO pakta i EU i u oblasti namjenske proizvodnje. Strategija pokazuje na trendove pojačane saradnje pojedinih namjenskih industrija sa proizvođačima NVO u zemljama EU, ali isto tako ukazuju na ubrzano povezivanje po liniji kapitala namjenske industrije EU i članica sa specijalnim statusom (Švicarska) u veće, složenije i ekonomsko jače sisteme koji mogu onemogućiti pristup namjenske industrije Federacije BiH tim tržištima ako ne bude povezano putem kapitala sa tim sistemima.

Sigurnost snadbijevanja sa ključnim repromaterijalima iz uvoza je uslov privrednog razvoja namjenske industrije i njenog efikasnog nastupa na ino tržištu pa Vlada Federacije BiH treba prioritetno da implementira svoju ranije donesenu „Odluku o formiranju materijalnih rezervi za namjensku industriju“. S druge strane, ispunjavanje pojedinih ciljeva Strategije o prije svega „finansijske konsolidacije“ traži relativno velika finansijska sredstva pa je logično i opravdano očekivati da će Vlada Federacije BiH ohrabriti domaće a i inostrane investitore da ulažu u namjensku industriju Federacije BiH. Bez obzira na činjenicu zastoja svjetske privrede, za namjenski sektor postoji izražen interes za ulaganje.

Sigurnost pri proizvodnji i prometu NVO prati na nivou BiH pravno naslijeđe EU, ali zbog komplikovane organizacije BiH (Entiteti, Kantoni) pa i slične organizacije sigurnosnih policijskih službi, postoji realna opasnost da povećanje sigurnosnog nadzora ode u drugom smjeru i da drastično umanjuje efikasnost nastupa na ino-tržištu (jako komplikovana procedura izdavanja izvozno-uvozne dozvole).

Jedno od nejasnih pitanja jeste: treba li Federacija BiH graditi namjenske kapacitete koji će cjelokupnu proizvodnju plasirati na ino-tržištu. U svakom slučaju ono bi ovisilo o investitoru i iste treba ohrabrivati da to čine posebno u regionima koji imaju tradiciju, stručne kadrove i infrastrukturu za izgradnju takvih kapaciteta.

Na osnovu ove Strategije Vlada Federacije će izraditi Akcioni plan koji će biti komplementarni dio sa Strategijom. Akcionim planom će se definisati prioriteti, rokovi i nosioci pojedinih aktivnosti kako bi se obezbijedili uslovi za realizaciju postavljenih ciljeva . Komisija na kraju podsjeća i na hronično prisustvo neefikasnosti u namjenskoj industriji na realizaciji već stvorenih preduslova za implementaciju dobrih rješenja nadležnih organa. Tako je Odlukama Vlada Federacije BiH stvorila zakonske pretpostavke da se u 2011. godini izvrši dokapitalizacija namjenske industrije u iznosu od 57.062.744,29 KM (uplaćena sredstava iz pasivnog podbilansa na račune fabrika i donesena odluka Vlade Federacije BiH o korištenju tih sredstava kao i nekretnina koje nisu obuhvaćene početnim bilansom u procesu dokapitalizacije).

Na početku posljednjeg kvartala u ovoj godini Uprave i Nadzorni odbori u namjenskim fabrikama nisu ni započele realizaciju prethodnog zadatka koji bi uveliko pomogao u saniranju postojećeg stanja u namjenskoj industriji.